

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ - БИТОЛА
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ – КИЧЕВО
Дисперзирани студии: БИТОЛА

ПРОЕКТ / ДОКУМЕНТ ЗА ЈАВНИ
ПОЛИТИКИ
ЗА ПОДОБРА ОПШТИНА БИТОЛА:
ЛОКАЛНИ СПЕЦИФИКИ И
РАЗВОЈНИ ПРИОРИТЕТИ

Автори:

Мерита Шахин
Снежана Секуловска
Мартина Кузевска
Моника Тасевска
Ангела Ристевска

Ментор:

М-р Милка Димитровска

Битола, мај, 2018

Издавач

Правен факултет – Кичево, Универзитет „Свети Климент Охридски“ – Битола
Центар за научно-истражувачка работа при Правен факултет - Кичево

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

352.07(497.784)(083.94)

ПРОЕКТ/ДОКУМЕНТ за јавни политики "За подобра општина Битола: локални специфики и развојни приоритети" / автори Мерита Шахин ... [и др.] ; ментор Милка Димитровска. - Битола : Универзитет "Св. Климент Охридски", Правен факултет - Кичево, 2018. - 27 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Други автори: Снежана Секуловска, Мартина Кузевска, Моника Тасевска, Ангела Ристевска. - Библиографија: стр. 25-27

ISBN 978-608-4670-02-5

а) Локална самоуправа - Регионален развој - Битола - Проекти
COBISS.MK-ID 107953674

Содржина:

1. ВОВЕД.....	3
2. ЛОКАЛНИ СПЕЦИФИКИ	
2.1. ОПШТИ ПОДАТОЦИ И ЛОКАЦИЈА НА ГРАДОТ	4
2.2. КЛИМАТА ВО ОПШТИНА БИТОЛА	5
2.3. КУЛТУРНИ ЗНАМЕНИТОСТИ И ИСТОРИСКО ЗНАЧЕЊЕ НА БИТОЛА	6
2.4. ПОЧВА, ОБРАБОТЛИВА ПОВРШИНА И ИЗВОРИ НА ЕНЕРГЕНСИ, МЕНАЦИРАЊЕ СО ЕНЕРГЕНСИ	7
3. ЗАКОНСКА РАМКА.....	8
4. ЛОКАЛНИ ПРИОРИТЕТИ.....	15
4.1. ЗАГАДУВАЊЕТО ВО БИТОЛА	15
4.2. ПАТНА ИНФРАСТРУКТУРА.....	18
4.3. ГРАДСКИ ПАРКИНЗИ	19
4.4. УЛИЧНО ОСВЕТЛУВАЊЕ	20
4.5. ПОЛИГОН ЗА ПОЛАГАЊЕ ВОЗАЧКИ ИСПИТ.....	20
5. ЗАКЛУЧОК И ИЗЛЕЗНИ РЕШЕНИЈА	21
6. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	25

1. ВОВЕД

Локалната самоуправа е битен дел од власта, односно е облик на управување со локалните заедници во кои граѓаните непосредно или преку директно избрани претставници, одлучуваат за интересите и работите од локално значење.¹ Локалната самоуправа е од големо значење за политичкиот систем, бидејќи обезбедува поголема ефикасност и ефективност во одредени области во однос на централната власт. Во Република Македонија, локалната самоуправа не е на ниво на онаа на развиените западни држави, како поради вкупното ниво на развој на државата, така и поради нормативната поставеност, според која, во голема мера на општината како основна единица на локална самоуправа во РМ, и' се пренесени квалитетни надлежности, но недоволно квалитетни извори на приходи.

Сепак, во рамки на постоечкиот систем, земајќи ги индивидуалните прилики на општина Битола, би можеле да се постават рамки за подобрување на состојбите во самата општина, со акцент на градот Битола. Во овој контекст, во текстот кој следи, ќе бидат дескриптивно прикажани локалните специфики во смисла на климатски, педолошки, историски, нормативни и други општи карактеристики на општината; понатаму, ќе бидат потенцирани одредени избрани развојни приоритети кои според авторите, нужно е да се адресираат, а се нудат и образложени идни развојни решенија.

При проектната изработка, односно во документот за јавни политики, доминантно е употребен методот на анализа на содржина и тоа на релевантните закони, истражувачки студии, документарни написи и интернет извори кои ја третираат материјата, но во помала мера се употребени и компаративниот и историскиот метод.

Општата цел на овој документ за јавни политики е поттикнување на свеста кај граѓаните, но уште повеќе кај надлежните органи со цел вториве да преземат мерки за реализација на предложените решенија во областа на загадувањето на животната средина, менаџирањето со енергенси, справувањето со проблемот на градското паркирање, потребата за полигон и уличното осветлување, како и за зголемување на ефикасноста на организациската поставеност на општината, се' со цел да се постигне

¹ И. Тодоровски, Ј. Кекеновски, *Локална самоуправа, авторизирани предавања*; Правен факултет - Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола 2018, 4.

пофункционална општина и значително да се подобри моменталната состојба на градот Битола.

Како што беше погоре спомнато, за почеток би направиле осврт на локалните специфики.

2. ЛОКАЛНИ СПЕЦИФИКИ

2.1. ОПШТИ ПОДАТОЦИ И ЛОКАЦИЈА НА ГРАДОТ

Битола е најголемиот градски центар во плодната и најголемата македонска котлина Пелагонија и втор град по големина во Република Македонија. Градот Битола се наоѓа во крајниот југозападен дел на Република Македонија, во подножјето на планината Баба со врвот Пелистер (2601 м) непосредно до грчката граница која е оддалечена 13 км. Битола на север е опколена од четири поврзани ридови, со височина од 640 до 890 м, наречени Баир, кои се дел од Облаковско-снеговската планина (1430 м). Од југ, градот е заграден со ридот Тумбе Кафе, со височина од 744 метри кој е огранок на повисокиот планински локалитет Неолица, а таа пак е дел од пространата Баба Планина. Кон исток, Битола е широко отворена кон котлинското дно на Пелагонија, а кон запад, кон флувиоглацијалните наноси на реката Драгор, широката ѓаватска преграбенска долина и високиот Пелистер. Теренот на кој лежи Битола е наведнат од 715 до 585 метри, од запад кон исток, односно од Пелистер и Баба Планина кон Пелагониската котлина, и тоа од 710 до 590 метри со што градот има средна надморска височина од 650 метри. Овие разлики во височините битно влијаат на изгледот на градот и градската структура, како и на струењето на воздухот и капацитетот за справување со загадувањето. Од една страна градот е сместен на рамничарскиот предел, а од друга страна на ридско земјиште и плавински материјал. Битола се наоѓа во зона каде се допираат две различни полјоделски целини, полјоделско-градинарска на исток, североисток и југоисток и овоштарско-градинарска и сточарска зона на запад и југозапад. Административно гледано, градот Битола е седиште на Општината Битола, но и главен регионален центар за Пелагонискиот плански регион, според европската номенклатура на

статистички плански региони. Општина Битола се протега на 794,53 км², од кои на градот Битола му припаѓаат 26,73 км², а на 5-те села - 768,16 км².²

2.2. КЛИМАТА ВО ОПШТИНА БИТОЛА

Што се однесува на климатските карактеристики Битола и Пелагонискиот регион припаѓаат на топло континентално подрачје. Климата во Битола има умерено-континентални карактеристики со нагласена континентална компонента, поради фактот што Битола е котлина што од сите четири страни е опколена со планини, потоа, исто така близината и височината над нивото на Егејското море играат голема улога во одредувањето на климатските карактеристики. Овие карактеристики ја прават климата во Битола и Пелагонија многу динамична и нестабилна. Во Битола, официјално, главната метеоролошка станица започнува со работа од 16.3.1945 г. иако за одредени метеоролошки елементи, има систематски податоци од 1926/27г. Истата се наоѓа на надморска височина од 586 м. Градот има средна годишна температура на воздухот од 11,1о С, но со големи отстапувања во одредени години од 10,1о С во 1975 година до 13,1о С во 1952 г.³ Најстуден месец е јануари, со просечна месечна температура од 0,6 о С, но со апсолутна минимална температура од -30,4о С.⁴ Најтопол месец е јули, со средна месечна температура од 22.2 о С и со апсолутно максимална температура од 41,2о С.⁵ Апсолутното годишно варирање на температурата во воздухот изнесува 71,6о С што е специфика на подрачјата со континентална клима.⁶ Пролетните и есенските месеци се со пријатни температури на воздухот, но истите можат да добијат специфики и на продолжена зима или на продолжено лето. Климата е фактор кој влијае на економските (производствените) потенцијали на општината, но во потесна смисла на овој текст е релевантна, бидејќи наоѓа одраз врз околностите на воздушното и други видови загадување на животната средина.

² Профил на општина Битола; Општи податоци и локација на градот; стр. 1; <http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/BITOLA-Profil.pdf> 20.05.2018.

³ NOAA-The National Oceanic and Atmospheric Administration

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

⁶ *Ibid.*

2.3. КУЛТУРНИ ЗНАМЕНИТОСТИ И ИСТОРИСКО ЗНАЧЕЊЕ НА БИТОЛА

Битола, градот на конзулите, историски, претставува еден од најзначајните, трговски и културни центри на овие простори. Тој е битен уште од антиката, меѓутоа нагласувајќи ја поновата историја, добива на значење во рамки на Отоманската империја, особено во периодот после 1830 година, но со нагласок на наредниот период - во 1860-тите години кога во Битола се поставени влијателни конзули, па добива административно значење, а започнува и развитокот на граѓанската класа на овој простор која пак, својот зенит на развој го доживува во 1880-тите години. Од близина на Битола започнува и Младотурската револуција 1908 година - настан од огромно влијание за целиот Балкан. Денес, овој град е познат по големиот број на културни знаменитости, стари архитектонски градби, музеи и верски храмови кои се сочувани со векови, од кои би се издвоиле:

1. Во редот на духовните храмови, Црквата “Св. Димитрија“ (1830), Црква “Пресвета Богородица“ (1870), Црква “Св. Недела“ (1863), Исхак џамија и Јени џамија (Нова џамија).
2. Хераклеја Линкестис (латински: Heraclea Lyncestis) е древен град од римскиот период, што се наоѓа во близина на самиот град, во подножјето на Баба Планина и датира од средината на IV век п.н.е. Основан е од македонскиот крал Филип II. Градот бил развиен воено-стратешки центар на северозападната граница на тогашната македонска област Линкестида (денешно Битолско Поле).
3. Спомен соба на Мустафа Кемал Ататурк – Првите музејски презентирања во Битолскиот музеј на познатиот државник, таткото на современа Турција, Мустафа Кемал Ататурк, датираат од 1978 година, кога е отворена првата изложба на фотографии, документи и факсмили, кои го прикажуваа животот и дејноста на големиот реформатор на Турција, кој во 1899 година завршил средно воено училиште (Мектеби аскери идади) сместено во денешната зграда на Битолскиот музеј, Старата битолска касарна.⁷

⁷ Општина Битола, Културни знаменитости,
<http://www.bitola.gov.mk/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8/>, 26.05. 2018.

2.4. ПОЧВА, ОБРАБОТЛИВА ПОВРШИНА И МЕНАЦИРАЊЕ СО ЕНЕРГЕНСИ

Во рамки на општина Битола е Битолското поле кое го зафаќа најголемиот дел од Пелагониската котлина, со вкупна обработлива површина од околу 70.000 ха. Од неа, најголем дел се ораници, потоа, градинарски површини, овоштарници, лозја и ливади. Со изградбата на хидросистемот Стрежево, создадени се дополнителни поволни услови за развој на земјоделството и за остварување на многу поголеми приноси.⁸

Основен тип на генетско земјиште во Пелагонија се смолниците. Смолниците се хидрогени и настанале на езерската тиња по истекувањето на некогашното Пелагониско езеро. Количеството на хумусот се движи од 2 до 4,5%. Овие почви се искористуваат за житни индустриски и градинарски култури. Наслагите од алувијални почви се движат од десеттина сантиметри до неколку метри. Хумус содржат 0,42 – 3,62 %. На алувијалните почви е концентрирано производство на градинарски и индустриски култури. Делувијалните почви се наоѓаат на периферијата на градот. Тоа се млади почвени типови со мал процент на хумус 1-2 % на кои им е потребно ѓубрење. Црвениците се раширени по периферијата и тоа најповеќе спрема селата Брусник, Лавци, Буково, Крстоар, помалку према Дихово и Братиндол. Содржината на хумусот се движи од 1,18-3,96 % и се одликуваат со помала плодност.⁹ Околните планини: Баба Планина, Кајмакчалан и останатите шумски простори располагаат со големи шумски комплекси од огревно и индустриско дрво. Општина Битола и пошироката околина се познати и со своето разновидно минерално богатство. Ова особено е однесува на големи количества од лигнит и други неметали. Врз основа на овие природни резерви, од 1983 год. работи најголемиот електростопански објект во Македонија, Рударско-енергетскиот комбинат РЕК- Битола. Во овој комбинат се вработени 2.500 лица кои годишно , одложуваат 30 милиони кубници јаловина, ископуваат 6 – 7 милиони тони лигнит, произведуваат 4.2 гигават часови електрична енергија. Значаен

⁸ Инвестирај во Пелагонија, <http://investinpelagoniaregion.mk/pelagoniski-planski-region/opstini/opstina-bitola/>

⁹Елаборат за СЕА за УП за Долно Оризари, Урбанистички план за село Долно Оризари Општина Битола, <http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2015/07/%D0%95%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%A1%D0%95%D0%90-%D0%B7%D0%B0-%D0%A3%D0%9F-%D0%B7%D0%B0-%D0%94%D0%BE%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%9E%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B8.pdf>

крупен капацитет од пошироко општествено значење е хидромелиоративниот гигант Стрежево. ЈП“Стрежево“ (основано 1978 год) денес брои 220 вработени. Овој систем ги зафаќа сите води од реките Шемница и Драгор со своите притоки и водотеците од Баба планина: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Стара Река, Киндерка и истите се влеваат во акумулацијата. Браната е изградена на реката Шемница. Стрежево служи за снабдување на Битола и другите населени места со вода за пиење, ги снабдува со индустриска вода одделните капацитети во Општина Битола меѓу кои и РЕК Битола и наводнување на повеќе од 20.200 хектари земја во Пелагонија. Покрај оваа активност, Стрежево се занимава со производство на електрична енергија во своите хидроцентрали, со одгледување на риби и печурки, со угостителски дејности и др. Системот Стрежево исто така служи за заштита од поплавување на дел од Пелагонија.¹⁰ Податоци за искористеност на земјоделско земјиште: - ЗК “Пелагонија“ АД Битола користи земјоделско земјиште за земјоделско производство 18.717.22.63 ха - АИК - ЛОЗАР - ПЕЛИСТЕРКА АД Битола користи земјоделско земјиште за производство на земјоделско и лозарско производство 742.99.81 ха - Дадено земјиште под закуп на тендер на физички и правни лица 2.129.25.76 ха - Земјоделско земјиште објавено на тендер 3.389.99.20 ха - Евидентиранта површина за објавување на тендер 317.90.84 ха - Евидентирана површина за објавување оглас за плодоуживање површина 443.30.36 ха Од податоците добиени од ПЕ на МЗШВ во Битола има 38 регистрирани индивидуални земјоделци согласно Законот за вршење на земјоделска дејност (Св.весник 11/02) се врши регистрација на индивидуални земјоделски производители во Регистар на индивидуални земјоделци за Општина Битола по претходно поднесено барање во ПЕ на МЗШВ Скопје.¹¹

3. ЗАКОНСКА РАМКА НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА ВО РМ И ОПШТИНА БИТОЛА

Локалната самоуправа како исклучително битен дел од севкупната државна власт, константно се соочува со предизвикот на ефикасно, ефективно и целисходно

¹⁰ Инвестирај во Пелагонија, <http://investinpelagoniaregion.mk/pelagoniski-planski-region/opstini/opstina-bitola/>

¹¹ Профил на Општина Битола, Општи податоци за градот, <http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/BITOLA-Profil.pdf>

прилагодување кон потребите на локалното население и исто така на локалните специфики, се со цел да може да се детектираат локалните развојни приоритети и да се овозможи понатамошен локален развој.

Општина Битола, како и сите други единици на локалната самоуправа во РМ, има надлежности регулирани со закон, а со закон се регулирани и непосредното учество на граѓаните во одлучувањето; организацијата и работата на органите на општината; општинската администрација; актите на органите; имот - сопственост на општината; надзорот над работата на органите на општината; распуштањето на советот на општината; механизмите на соработка меѓу општините и Владата на Република Македонија; месната самоуправа; заштитата на локалната самоуправа; утврдување на службени јазици во општините и други прашања од значење за локалната самоуправа.¹² Општините, во рамките на законот, во согласност со начелото на супсидијарност, имаат право на своето подрачје да ги вршат работите од јавен интерес од локално значење, што не се исклучени од нивна надлежност или не се во надлежност на органите на државната власт.¹³ Општините самостојно, во рамките на законот, ги уредуваат и вршат работите од јавен интерес од локално значење.¹⁴ Со законот со кој се утврдуваат други надлежности на општината се определуваат и изворите на финансирање за вршење на тие надлежности.¹⁵

Според Законот за локална самоуправа, општината ги има следните надлежности:

„1. Урбанистичкото (урбано и рурално) планирање, издавањето на одобрение за градење на објекти од локално значење утврдени со закон, уредувањето на просторот и уредувањето на градежното земјиште;

2. Заштитата на животната средина и природата - мерки за заштита и спречување од загадување на водата, воздухот, земјиштето, заштита на природата, заштита од бучавата и нејонизирачкото зрачење;

3. Локалниот економски развој - планирање на локалниот економски развој; утврдување на развојните и структурните приоритети; водење на локална економска политика; поддршка на развојот на малите и средните претпријатија и на

¹² Закон за локална самоуправа, *Службен весник на РМ*, бр. 5/2002, чл.1.

¹³ Закон за локална самоуправа, *Службен весник на РМ*, бр. 5/2002, чл.20.

¹⁴ Закон за локална самоуправа, *Службен весник на РМ*, бр. 5/2002, чл.21 ст.1.

¹⁵ Закон за локална самоуправа, *Службен весник на РМ*, бр. 5/2002, чл.1 ст.2.

претприемништвото на локално ниво и во тој контекст, учество во воспоставувањето и развојот на локалната мрежа на институции и агенции и промовирање на партнерство;

4. Комуналните дејности - снабдувањето со вода за пиење; испораката на технолошката вода; одведувањето и пречистувањето на отпадните води; јавното осветлување; одведувањето и третманот на атмосферските води; одржувањето на јавна чистота; собирање, транспортирање и постапување со комуналниот цврст и технолошки отпад; уредувањето и организирањето на јавниот локален превоз на патници; снабдувањето со природен гас и топлинска енергија; одржувањето на гробовите, гробиштата, крематориумите и давањето погребални услуги; изградбата, одржувањето, реконструкцијата и заштитата на локалните патишта, улици и други инфраструктурни објекти; регулирање на режимот на сообраќајот; изградбата и одржувањето на уличната сообраќајна сигнализација; изградбата и одржувањето на јавниот простор за паркирање; отстранувањето на непрописно паркираните возила; отстранување на хаварисаните возила од јавните површини; изградбата и одржувањето на пазарите; чистењето на оџаците; одржувањето и користењето на парковите, зеленилото, парк-шумите и рекреативните површини; регулацијата, одржувањето и користењето на речните корита во урбанизираните делови; определувањето на имиња на улици, плоштади, мостови и други инфраструктурни објекти;

5. Културата - институционалната и финансиската поддршка на културните установи и проекти; негувањето на фолклорот, обичаите, старите занаети и слични културни вредности; организирањето културни манифестации; поттикнувањето на разновидни специфични форми на творештво;

6. Спортот и рекреацијата - развојот на масовниот спорт и рекреативните активности; организирањето на спортски приредби и манифестации; одржувањето и изградбата на објекти за спорт; поддршка на спортски сојузи;

7. Социјалната заштита и заштита на децата - детски градинки и домови за стари (сопственост, финансирање, инвестиции и одржување); остварување на социјална грижа за инвалидните лица; децата без родители и родителска грижа; деца со воспитносоцијални проблеми; деца со посебни потреби; децата од еднородителски семејства; децата на улица; лицата изложени на социјален ризик; лицата засегнати со злоупотреба на дрога и алкохол; подигање на свеста на населението; домување на лица со

социјален ризик; остварување на право и воспитување на децата од предучилишна возраст. Вршењето на овие надлежности се во согласност со Националната програма за развој на социјалната заштита;

8. Образование - основање, финансирање и администрирање на основни и средни училишта, во соработка со централната власт, во согласност со закон, организирање на превоз и исхрана на ученици и нивно сместување во ученички домови;

9. Здравствената заштита - управување со мрежата на јавни здравствени организации и објекти од примарна здравствена заштита кои треба да вклучат застапеност на локалната самоуправа во сите одбори на сите здравствени организации во јавна сопственост, здравственото воспитување; унапредување на здравјето; превентивни активности; заштита на здравјето на работниците и заштита при работа; здравствен надзор над животната средина; надзор над заразните болести; помош на пациенти со специјални потреби (на пример, ментално здравје, злоупотреба на деца итн.) и други области кои ќе бидат утврдени со закон;

10. Спроведување на подготовки и преземање мерки за заштита и спасување на граѓаните и материјалните добра од воени разурнувања, природни непогоди и други несреќи и од последиците предизвикани од нив;

11. Противпожарна заштита што ја вршат територијалните противпожарни единици;

12. Надзор над вршењето на работите од нејзина надлежност и

13. Други работи определени со закон.¹⁶

Органи на општината се: советот и градоначалникот.¹⁷ Советот е претставнички орган на граѓаните кој одлучува во рамките на надлежностите на општината. Градоначалникот претставува извршен орган на општината кој се избира секоја четврта година, на општи, непосредни и слободни избори со тајно гласање во согласност со законот со кој се регулираат локалните избори. Во делот надлежности на градоначалникот спаѓаат: претставување и застапување на општината; вршење контрола, на законитоста на прописите на советот; објавување на прописите на советот во службеното гласило на општината; обезбедување на извршувањето на одлуките на советот; обезбедување на извршувањето на

¹⁶Закон за локална самоуправа, Службен весник на РМ, бр. 5/2002, чл.22 ст.1

¹⁷ Закон за локална самоуправа, Службен весник на РМ, бр. 5/2002, чл.31.

работите коишто со закон се делегирани на општината; предлагање и извршување на буџетот на општината; раководење со општинската администрација итн.

Според авторите, во однос на организациско-институционалната поставеност, потребно е да се воведат посилна контрола (граѓанска или институционална) врз надлежностите на градоначалникот кои се однесуваат на потпишување во врска со располагање со имотот на општината со цел намалување на просторот за потенцијален волонтаризам.

Исто така, во системот на локалната самоуправа, многу е битно да може во секој момент и советниците и градоначалникот да можат да бидат отповикани, доколку локалното население не е задоволно од нивниот начин на работа. Оваа сугестија за воведување на императивен мандат, наместо слободен, се должи на долгогодишното суб-оптимално функционирање на општините во РМ, со фокус на ниската ефикасност и отчетност.

Покрај советот и градоначалникот за извршување на административни, општо правни, сметководствено-финансиски, технички и други работи од надлежност на органите на општината се организира општинската администрација.

1. Сектор за административни, правно – нормативни, општи работи и човечки ресурси во чиј состав се:

- Одделение за административни работи,
- Одделение за правно - нормативни работи,
- Одделение за човечки ресурси и општи работи.

2. Сектор за финансии и буџет, и администрирање на приходи во чиј состав се:

- Одделение за финансии и буџет
- Одделение за администрирање на приходи.

3. Сектор за урбанизам, просторно планирање и заштита на животна средина, комунални дејности и уредување на градежно земјиште во чиј состав се:

- Одделение за урбанизам и просторно планирање
- Одделение за комунални дејности и уредување на градежно земјиште
- Одделение за заштита на животна средина.

4. Сектор за локален економски развој, трговија, занаетчиство, туризам и угостителство во чиј состав се:

- Одделение за локален економски развој
- Одделение за трговија, занаетчиство, туризам и угостителство.

5. Сектор за јавни дејности, заштита и спасување во чиј состав се:

- Одделение за образование, култура и спорт
- Одделение за здравствена заштита, социјална заштита и заштита на деца
- Одделение за заштита и спасување на граѓаните и материјалните добра.

6. Сектор - Општински инспекторат во чиј состав се:

- Одделение за комунална инспекција и инспекција за животна средина
- Одделение за градежна - урбанистичка инспекција, патен сообраќај и патишта.
- Одделение за инспекција во образование, туризам, угостителство и спорт
- Одделение - инспекција за приходи.

ЈП Комуналец

1. Органи на претпријатието: Управен одбор – составен од 9 членови; Надзорен одбор – составен од 5 члена; Директор. Во ЈП Комуналец Битола вработените својата дејност ја вршат во пет работни сектори; ДИРЕКТОР,

Со „Законот за територијална организација на локалната самоуправа на РМ“, се уредува територијалната организација, се утврдува подрачјето, името, седиштето и границите на општина Битола, се определуваат видот и имињата на населените места; се уредува спојувањето, поделбата и промената на границите на општината и на како и други прашања што се однесуваат на територијалната организација на локалната самоуправа.¹⁸

Во Општина Битола, се утврдени следните населени места: Градот Битола и селата: Битола и селата: Барешани, Бистрица, Братин Дол, Брушник, Буково, Велушина, Габалавци, Гопеш, Горно Егри, Горно Оризари, Градешница, Дихово, Доленци, Долно Егри, Долно Оризари, Драгарино, Драгожани, Драго, Древеник, Ѓавато, Жабени, Злокуќани, Кажани, Канино, Карамани, Крива, Кравари, Кркино, Крменица, Крстоар, Кукуречани, Лавци, Лажец, Лера, Лисолај, Логоварди, Лопатица, Магарево, Маловишта, Метимир, Меџитлија, Нижеполе, Ново Зирново, Облаково, Олевени, Оптичари, Орехово, Остреч, Поешево,

¹⁸ Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија, *Службен весник на РМ*, бр. 55/2004, чл. 1.

Породин, Рамна, Раштани, Ротино, Свиниште, Секирани, Снегово, Средно Егри, Српци, Старо Зворново, Стрежево, Трно, Трново, Цапари, Црнобуки, Црновец;¹⁹

Од аспект на финансирањето, и Општина Битола, се финансира од слични извори на приходи како и поголемиот број на останатите општини во Република Македонија, а тоа е регулирано во самиот „Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа“ во РМ. Па според тоа, Извори на финансирање на општината се: сопствени извори на приходи, дотации на средства од Буџетот на Република Македонија и од буџетите на фондовите и задолжувањето.

Сопствени извори на приходи се:

1. Локални даноци утврдени со закон:

- данок на имот; данок на наследство и подарок утврден со закон; данок на промет на недвижности и други локални даноци утврдени со закон;

2. Локални такси утврдени со закон:

- комунални такси; административни такси и други локални такси утврдени со закон;

3. Локални надоместоци утврдени со закон:

- надомест за уредување на градежно земјиште; надоместоци од комунална дејност; надоместоци за просторни и урбанистички планови и други локални надоместоци утврдени со закон;

4. Приходи од сопственост:

- приходи од закупнина; приходи од камати и приходи од продажба на имот со чија продажба не се нарушуваат јавните функции и надлежности на општините;

5. Приходи од донации;

6. Приходи од парични казни утврдени со закон;

7. Приходи од самопридонес и

8. Други приходи утврдени со закон.

Од Буџетот на Република Македонија и од буџетите на фондовите се распределуваат следниве видови на дотации:

¹⁹ Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија, *Службен весник на РМ*, бр. 55/2004, чл. 12.

- приходи од данок на додадена вредност;
- наменска дотација;
- капитална дотација;
- блок дотација и
- дотација за делегирана надлежност.

Видот, износот и распределбата на дотациите по општини се составен дел на Буџетот на Република Македонија и на буџетите на фондовите. Надлежните министерства и фондовите најдоцна до 30 април во тековната година, ги објавуваат утврдените критериуми, процедури и рокови за распределба на наменски и капитални дотации.²⁰

Од горниот приказ произлегува дека општината има значителни, односно суштествени надлежности како и разгранета организациска структура кои и' обезбедуваат нормативен и фактички простор за потенцијално конструктивно дејствување во областите кои претставуваат актуелни развојни приоритети. Сепак, начините на финансирање, иако принципелно поставени, не се реален пандан на општинските надлежности, односно се потесни и водат кон екстензивно рационализирање на општинските ресурси при справувањето со локалните проблеми и задоволувањето на локалните потреби. Со оглед на ограничените извори на приходи, можностите за дејствување на општините умерени. Сепак, авторите сметаат дека, водејќи сметка за состојбите на општината, можни се дејства во насока на справување со најгорливите проблеми во истата. Проблемите и предложените излезни решенија се прикажани во текстот кој следи.

4. ЛОКАЛНИ ПРИОРИТЕТИ

4.1. ЗАГАДУВАЊЕТО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО БИТОЛА

Еден од најважните приоритети и воедно еден од најгорливите проблеми во Битола е загадувањето на воздухот. Ваквата состојба е последица на повеќе чинители, кои ќе бидат поконкретно акцентирани во понатамошниот текст. Ако се даде една најопшта дефиниција што всушност претставува загадувањето на воздухот, може да се каже дека тоа е една несакана состојба на природната средина каде што воздухот е загаден со супстанции што

²⁰ Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа, *Службен Весник на РМ*, бр.61/2004, чл. 3, 4 и 8.

се штетни за здравјето на човекот. Во поширока смисла, однесувајќи се на дефиницијата за загадувањето на целокупната животна средина, според Законот за животна средина:

„Загадување на животната средина е емисија на загадувачки материји и супстанции, која е резултат на човековата активност, во воздухот, водата или почвата, којашто може да биде штетна за квалитетот на животната средина, животот и здравјето на луѓето или, емисија на загадувачки материји и супстанции од којашто може да произлезе штета за имотот или која ги нарушува или влијае врз биолошката и пределската разновидност и врз другите начини на користење на животната средина“²¹

За жал, веќе со години наназад загадувањето на воздухот ја сместува Битола на црната листа на топ-десетте најзагадени градови во светот. Кон крајот на 2017 година загадувањето било толку големо што дури и направата за мерење на квалитетот на воздухот само неколку дена од мерењата се расипа по што мораше да биде испратена на чистење.²² Според Министерството за животна средина во Битола многу често е измерени многу високо загадување со ПМ10 честичките во индустрискиот дел на Битола и исто така многу високо загадување и со ПМ2,5 и ПМ 10 честичките во центарот на Битола.²³ Овој енормен проблем кој што зема сè поголеми и поголеми размери зема и свои жртви. Според проценките на Светска банка, 1.350 луѓе во Македонија годишно умираат како последица на аерозагадувањето.²⁴ Во 2016 година најзагадено било во ноември и декември, најмалку во јули и мај. Меѓу најзагадени градови во Македонија е градот Битола.

Да се обидеме да дадеме еден краток осврт на тоа кои се тие фактори кои ја предизвикуваат ова голема загаденост. Еден од најголемите загадувачи на воздухот е Термоелектраната РЕК Битола која што всушност е и втор најголем загадувач на воздухот во Европа. Ова го покажува проценката за влијанието на производството на енергија од јаглен врз здравствените трошоци на Западниот Балкан, направена од европското

²¹ Закон за животната средина, *Службен весник на РМ*, 53/2005, чл. 5.

²² Тера телевизија, Загадувањето во Битола оштетило и мерна станица, Стево Башуровски, <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://tera.mk/>, 2017г;

²³ Слободен печат, Воздухот во Битола екстремно загаден, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.slobodenpecat.mk/drustvo/vozduhot-vo-bitola-ekstremno-zagaden/amp/&ved=2ahUKEwil0NT315_bAhUB6aQKHihBPwQFjABegQIBxAB&usg=AOvVaw2HKIFaUmEhY_bqRcjzNMAy&cf=1, 2016г.

²⁴ Загаден воздух-Болни деца; Радио Слободна Европа; Драган Ѓоргиев; 2016,г. ; <https://vesti.mk/read/news/11457775/4014355/zagaden-vozduh-bolni-dece>

Здружение за здравје и животна средина, пишува Дојче Веле.²⁵ РЕК Битола, според нив, на годишно ниво испушта околу 2.700 тони ПМ 2,5 честички во воздухот, што ја позиционира веднаш зад термоелектраната „Косово А“ која се наоѓа во близина на Приштина.

Меѓу останатите чинители, загадувањето на воздухот е последица на нерегулираниот градски, односно целокупниот сообраќаен режим во општината. И покрај фактот што Битола е погодена од голем бран на иселување, податоците покажуваат дека речиси 30 000 возила од кои што повеќето употребуваат дизел, го узурпираат јавниот простор со што се повеќе се намалуваат и тротоарите. Исто така, еден од загадувачите се домаќинствата. Од направените анализи, во Битола голем процент се должи на **согорувањето на дрва во огништата на домаќинствата**. Од таму доаѓаат дури 70 проценти од ситната суспендирана прашина во воздухот која предизвикува заболувања на дишните и кардио-васкуларните органи. Во Битола над 62 проценти од домаќинствата согоруваат дрво за затоплување, а проблем е тоа што дрвото често е со висок процент на влага. Ова се податоци од најновото истражување за аерозагадувањето направено од страна на Регионалното здружение на географи „Геосфера“²⁶ констатира дека голем процент на загадување емитуваат домаќинствата затоа што користат огревно дрво со висок процент на влага и кое создава големи количини на ПМ честички. Во Битола, за жал, во огромни размери врз загадувањето на воздухот влијаат и депониите кои всушност ја рефлектираат културата на населението. Смет се фрла буквално на секаде без да се води сметка и исто така дури 70 депонии се регистрирани во Битола.²⁷ Најалармантна е ситуацијата кај обиколницата која што води кон двата влеза на градот, и која што е дел од магистралниот пат А-3.

²⁵ Втор загадувач по ред во Европа; Тера; Стево Башуровски; 2016; https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://tera.mk/vtor-zagaduvach-po-red-vo-evropa-shto-prezema-rek-bitola/&ved=2ahUKEwj6oOmQrs_bAhWKOOhQKHNYQCBfAQFjABegQIBRAB&usg=AOvVaw1JTSzEcjCDgbrGxtWswED

²⁶ Влажните дрва големи загадувачи на воздухот во Битола; Радио Слободна Европа; Жанета Здравковска; 2018г.; https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.slobodnaevropa.mk/amp/29098811.html&ved=2ahUKEwiLgJilss_bAhVGsBQKHQ_rATAQFjAEegQIAxAB&usg=AOvVaw2Q10kW99iIpkO1Kx3I88oY&cf=1

²⁷ https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.civil.org.mk/tag/zdruzheni-na-graani-zaraboti/%3Fflang%3Dmk&ved=2ahUKEwi4ho_kl87aAhUIDJoKHbnTB7cQFjAIegQIAxAB&usg=AOvVaw1nz0J9MI0Q9TTu-WEbOzTq

4.2. ПАТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Инфраструктурата како сегмент од општествениот живот поседува круцијална улога во секое современо општество, во секоја држава. Таа претставува клучен фактор за подобра меѓусебна и меѓународна поврзаност на регионот, како и за подобрување на квалитетот на животот на граѓаните во Пелагонискиот регион. Инфраструктурата во Пелагонискиот регион има огромно значење за регионот, бидејќи истовремено претставува и можност за дополнителен економски развој.²⁸ Заради ваквото огромно влијание на патната инфраструктура, во Битола имаме потреба од нејзино проширување како и подобрување на нејзиниот квалитет.

Регионот е добро географски позициониран, се наоѓа во близина на земја членка на Европската Унија и две земји членки на НАТО. Состојбата во Битола, кога станува збор за патната инфраструктура е на незавидно ниво. Голем дел од битолските улици поседуваат огромни вдлабнатини кои претставуваат пречка за непречено одвивање на сообраќајот. Исто така, постојат и делови во одредени населби во Битола, конкретно Баир, каде од суштинска важност е да се напомене дека тој предел не поседува елементарна, патна инфраструктура. Конкретно, улиците се земјени, што е индикатор на алармантна ситуација во современи услови. Потребно е градење на асфалтирани улици во цела населба.

Од суштинска важност е да се напомене и патната сигнализација која претставува дополнителен проблем во градот Битола. Светлосната сигнализација низ централните улици на Битола во многу наврати и зачестени периоди, не функционира.

Потребна е и добра комуникациска поврзаност внатре во регионот и на меѓународно ниво. Сепак дел од тие комуникации е потребно да се подобрат, патниот правец Прилеп – Битола – Ресен итн. Исто така сметаме дека патот до националниот парк „Пелистер“ е во неповолна состојба, истиот е претесен и воопшто не е реконструиран.

²⁸ Центар за развој на Пелагонискиот плански регион, Инфраструктура, <http://pelagonijaregion.mk/infratstruktura/>,

4.3. ГРАДСКИ ПАРКИНЗИ

Како што можеме да видиме и од ценовникот долу прескапите цени за паркинг место се причината поради која граѓаните на Општина Битола своите возила ги паркираат на недозволените места. Односно автомобилот ако го оставите (задржувањето на паркинг просторот) само 2 часа тоа се 30 денари, но секој нареден час е плус 30 ден, тоа предизвикува и револт кај граѓаните што работат од 07 часот до 17 часот што тоа се вкупно 300 денари од ден.

Зонско паркирање					
Корисник	Зона	Важи од 07-17 ч.	Важи од	Важи од	Дополнителен
			17-22 ч.	22-07 ч.	
Физички и правни лица	Прва зона (A)	30 ден /2 часа	20 ден /2 часа	слободно	Секој нареден час чини 30 ден.

Друштвото за посебна намена Градски паркинзи во Битола исто така како сообраќајна полиција, почнаа да ги казнуваат возачите за непрописно паркирање со казни од 1.000 денари. На возила во Битола им се ставани блокади на тркалата и опомени да си платат казни, иако се паркирале на пешачка линија, на зелена површина или на места кои не се дел од зонското паркирање. Исто така, недоволните паркинг зони се причина поради која граѓаните на општина Битола се приморани своите возила да ги оставаат на зелена површина, на пешачка линија, на тротоар итн. Битолчани сеуште ги чекаат и катните гаражи во строгиот центар на градот, ветени од власта, кои за оваа цена кои ја наплаќаат градски паркизни и кои немаат адекватни паркинг зони досега би требало да ги изградат катните гаражи.

Платениот паркинг во Битола, нема за цел да го реши сообраќајниот "хаос" во градот. Градските паркинзи наместо да го уредат просторот, да обезбедат и обележат соодветни паркинг места, да направат ред и да гарантираат безбедност на возилата. Наместо тоа денес има: необележани места, кратери на асфалтот, тотален хаос во паркирањето, неисчистен снег, коли оставени по тревници, во парк, во кал и никакви гаранции за безбедноста.

4.4. УЛИЧНО ОСВЕТЛУВАЊЕ

Уличното осветлување претставува важно прашање и битен приоритет за општинина Битола. Можат да се мапираат многу места во градот каде што буквално е тотален мрак, како населбата Баир, просторот околу спортската сала, делови од просторот што се наоѓа во склоп на старата касарна покрај тоа и таму каде што има поставено осветлување многу често се случуваат дефекти, па како резултат на тоа повеќето улици а многу често и шеталиштето се со денови па дури и месеци во мрак. Квалитетното улично осветлување мора да придонесе за поголема безбедност на патиштата и социјалната безбедност, а воедно одржувањето да е економично и со мал број на зафати. Кај општините кои располагаат со постари и неефикасни системи за улично осветлување, утврдено е дека уличното осветлување учествува со дури 30-50% во вкупната потрошувачка на електрична енергија.

6.2. ПОЛИГОН ЗА ПОЛАГАЊЕ ВОЗАЧКИ ИСПИТ

Од 2013 година па се до денес Битола се соочува со проблемот што нема полигон за полагање возачки испит, иако е град со 100.000 жители, за секое полагање полигон приморани се да одат во другите градови Прилеп и Ресен што за секое одење кандидатите се приморани да плаќаат дополнителна сума за да ја однесат и комисијата како и за нивно вежбање. Од 18 дена вежби, кандидатите поради тоа што полигон нема во Битола само три дена се на полигон, и тоа патуваат во Прилеп или Ресен, а тоа е многу малку. Кога ќе дојде редот да полагаат, лесно ги забораваат вежбите. И поради тоа кандидати паѓаат на практичниот испит и по три-четири пати, што е дополнителен финансиски товар за нив. Во градот има девет регистрирани автошколи кои годишно обучуваат 1.000 до 1.200 кандидати за возачка дозвола. Годинава бројот на кандидати е значително намален и изнесува околу 600 кандидати. Битола остана без полигон за полагање возачки испит, откако Секторот за управно-надзорни работи при МВР во 2013 година донесе решение за забрана за користење на теренот поради неисполнување на пропишаните стандарди. Решението беше донесено на 15 мај истата година. Оттогаш испитните центри немаат каде да го одржуваат практичниот дел од испитот, па кандидатите се упатуваат во соседните градови. Уште тогаш настана хаос, па од испитниот центар од Битола се пожалија дека немаат решение

каде да ги спроведуваат испитите, како и тоа дека кандидатите на кои им е потребна возачката дозвола не можат да чекаат да се реши оваа состојба која можеби ќе потрае подолго време. Во Битола ваквата ситуација ги изложува кандидатите за полагање на возачки испит на дополнителни трошоци. Наместо во својот роден град, кандидатите мораат да патуваат најчесто до Прилеп, да полагаат на изнајмени полигони за кои треба да платат дополнителни 1.000 денари, плус патните трошоци и изнајмување на возило од автошколите што чини дополнителни 1.200 денари.

5. ЗАКЛУЧОК И ИЗЛЕЗНИ РЕШЕНИЈА

За подобрување на состојбата во опишаните проблематични сфери, избрани како области од приоритетен интерес за локалното население, авторите предлагаат излезни решенија.

Што се однесува до тоа што треба да се преземе за да се санираат сите овие локални проблеми, најпрво да се изградат филтри на оцаците на Рек Битола, како што е тоа случај во повеќето европски развиени држави. Употребата на филтри и правилната филтрација е клучна за постигнување на постигнување на еколошки стандарди.²⁹ Иако ова прашање доминантно е во надлежност на други правни субјекти, општина Битола, согласно нејзините надлежности, наведени претходно во текстот, може да поттикнува со акции и стратегии, да субвенционира мерки и организира население и активности во насока на разрешување на одредени проблеми. Во споредба со цените во некои европски држави, поставувањето на два филтри би чинело 16,910€. ³⁰ Гасификација на градот, е проект кој чини 250 000€. ³¹ Со оваа потпрограма опфатени се активности за изградба на Национален гасоводен систем во Република Македонија, со цел снабдување на стопанството, јавниот сектор и домаќинствата со евтина и еколошка енергија, а истовремено и намалување на емисијата на штетни гасови во атмосферата. Во рамките на овој проект е опфатена изградбата на делницата Клевовце -

²⁹ Power plant filtration technology to achieve environmental performance, David Appleyard, <https://www.powerengineeringint.com/articles/print/volume-23/issue-10/features/filtering-out-power-plant-emissions.html>, 2015г.

³⁰ Industrial Air Filter, Wholesale Suppliers Online, www.alibaba.com/Wholesale/Marketplace, 2018г.

³¹ https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://build.mk/kolku-chini-gasifikatsijata-na-makedon/&ved=2ahUKEwjFzrCOyZ_bAhWICuwKHX-9AdUQFjAAegQIBxAB&usg=AOvVaw3ry8IeoBLN-qhdFnW2RS3z, Анета Блажевска, 2016г

Штип, како и на останатите делници од Проектот „Гасификација на Република Македонија - фаза 1 - делница Штип - Неготино- Битола и делница Скопје - Тетово - Гостивар“.³² Во буџетот за гасификација се предвидени 250 000 000 ден.³³ Потоа исто така и еднонасочниот сообраќаен режим во централното градско подрачје согласно сообраќајната студија и потребите на граѓаните. Осовременување на јавниот патнички превоз со набавка на еколошки возила, исто така од огромно значење за намалување на загадувањето, ќе биде ако се намали употребата на дизелот, или да се вложат напори целосно да се отстрани од пазарот, бидејќи и возилата и јавниот превоз, многу помалку или речиси воопшто нема да го загадуваат воздухот доколку метанот започне да се употребува како гориво. Најважно е тоа што секогаш мора да се води сметка, дека од најрани години, треба кај младите да се всади културата за се вклучително и за тоа кое е значењето на сообраќајот и неговата регулација од еколошки аспект. За оваа цел, општината во содејство со граѓанскиот сектор во Битола, може позначајно да се ангажира во едукативни и промотивни цели.

Исто така е доста битно, акцентот да се стави на почиста животна средина, чистење на дивите депонии, како и субвенционирање на купувањето на велосипеди. Во буџетот на Р. М за 2018, за чистење на депониите на ниво на држава се предвидени 12 500 000 ден.³⁴ Се надеваме дека од оваа сума солиден дел ќе биде наменет за општина Битола. Потоа зелените површини исто така се битни за прочистување на воздухот па ќе биде корисно, посадување на брзо растечки дрва. Субвенционирање на домаќинства што користат струја за греење, се со цел да се стимулира поголема употреба на електрична енергија, бидејќи поради фактот што греењето на дрва е поефтино, локалното население трпи огромни штетни последици кои може да бидат и фатални.

Во поглед на решавањето на сообраќајниот хаос, постојат поефикасни начини на кои може да се реши: Изградба на катна гаража со капацитет од околу 400 до 500 паркинг места, за која што, би биле потребни околу 740-750 милиони денари, водејќи се по примерот на Град Скопје, каде што за 743 милиони денари, изградена е катна гаража со околу 445 паркинг места³⁵. Ова значително може да го намали проблемот со немањето на доволен број

³² Предлог на буџет на Р.М за 2018г, 400.

³³ *Ibid*, 91.

³⁴ *Ibid*, стр 230.

³⁵ Билд, Профункционира уште една катна гаража во центарот на Скопје, <http://build.mk/profunktsionira-ushte-edna-katna-garazh/>, 26 Мај 2018.

паркинг места во централното градско подрачје. Да се ограничи само времетраењето на паркирањето во центарот. Пример, на период од 2 часа, по кој период со пајак ќе бидат отстранувани возилата, а нивните сопствениците ќе ги плаќаат паричните трошоци за отстранувањето на возилата. Потоа исто така може да има наменет паркинг кој ќе биде само за вработените во зависност од зоните каде се паркираат. Да се подобри јавниот превоз и да се стимулираат граѓаните повеќе да во користат, и да се постават решетки за паркирање на велосипеди со што ќе се дестимулира користењето на патнички возила.

Заради решавање на претходно опишаниот проблем на патната сигнализација, предлагаме надградба на светлосната сигнализација од вкупно 25 семафори во рамки на цела општина за кои се потребни 123.000 денари за семафор од видот ASFV.³⁶ Определени улици имаат разурнати патни знаци за кои никој не презел одговорност да се поправат или заменат. Според нашите проценки потребни се 100 патни знаци за кои се потребни 114.400 денари.³⁷

Со цел подобрување на патната инфраструктура, а особено во смисла на долго нереконструираниот пат до националниот парк „Пелистер“ и со оглед на тоа што во буџетот на општина Битола не се предвидени средства за реконструкција на истиот, ние предлагаме реконструкција за која се потребни 189.000.000 денари за должина од 9 км до националниот парк. Оваа реконструкција ја предлагаме врз основа на податоците за проектот за изградба на локалниот пат Крклино – Горно Оризари за кој беа предвидени 21 милион денари за изградба на 1.5 км локален пат.³⁸ Состојбата на локалната патната мрежа во регионот е на многу пониско ниво во однос на европските стандарди, што значи дека во иднина и поголеми средства би биле неопходни.

Семафори	123 000 * 25 = 3 075 000
Патни знаци	1 144 000
Реконструкција на пат	189 000 000

Вкупно	193 219 000

³⁶ Автоматски систем, ASFV, <http://www.automatskisistemi.rs/dodatna-oprema/semafor/semafor-asf/>, 2018.

³⁷ Safety sign, <http://www.safetysign.com/products/8584/stop-sign?s=st1zsk1qnjzdp3qzbp18p>, 2018.

³⁸ Весник Вечер, Од Крклино до Горно Оризари ќе се вози по нов пат, <https://vecer.mk/makedonija/od-krklino-do-gorno-orizari-kje-se-vozi-po-nov-pat>, 24 Јуни, 2015.

Значаен проблем кој треба да се реши е и уличното осветлување во определни делови од градот. Прв и основен приоритет е да се постави осветлување на тие места во градот каде што е тотален мрак. Но, ако се преземат мерки долгорочно да се реши проблемот со осветлувањето тогаш најефикасно и најекономично ќе биде да се постават светилки базирани на напредна LED технологија, со висок животен век, кои овозможуваат намалена потрошувачка на електрична енергија и заштита на животната околина и сензори кои овозможуваат прилагодување на интензитетот на светлината. Придобивките од сето тоа би биле големи ако се земе во предвид дека една LED светилка од 200w заменува стандардна улична светилка од 1000w, што значи соодносот е 1:5. Но не само што ја заменува моќноста на светлината туку свети и посилено. Исто така доколку се реализира ваквиот систем на осветлување, наместо со екипи и по пријава на граѓаните, градските власти по автоматизам би знаеле за евентуалните дефекти или слабости на уличното осветлување. Најзасегната е населбата Баир, во која што има 30 улици.³⁹ На сите улици да се постават по 3 лед сијалички би коштало 269.910 ден. Земајќи го предвид фактот дека една таква сијаличка кошта 2 999ден.⁴⁰ За тоа не се предвидени средства во буџетот .

Што се однесува до полигонот за возачки испит, кој веќе пет години се ветува дека ќе биде направен, оваа година конечно полигонот за полагање на возачки испит доби локација за изградба.⁴¹ Но она што уште претставува проблем, е тоа што во следниот период треба да се изнајде најдобриот начин за изградба на полигонот. Тоа може да го направи самата општина со нејзините средства или тоа да го направи некое јавно претпријатие. Доколку нема средства, тогаш тие може да се обезбедат така што извесно време (додека се соберат средствата) да се користи полигонот во с. Поешево, кој е оддалчен 5км од Битола, што значи нема да претставува проблем на автошколите да патуваат до таму. Парите кои ги плаќаат моментално кандидатите за полагање на возачки испит, 1.200 денари и патуваат до Прилеп или Ресен за да полагаат возачки испит, би можеле дел од нив да бидат наменети за изградба на новиот полигон. Во просек, долку 200 денари би се издвојувале од парите кои ги плаќа секој кандидат за полагање на полигон, во рок од една година, од 1000 кандидати

³⁹ Општина Битола, <http://www.bitola.gov.mk/> , 2018г.

⁴⁰ Лед маркет, Улично осветлување, <https://ledmarket.mk/product-category/osvetluvanje/ulicno-osvetluvanje/>, 27 Април 2018г.

⁴¹ Радио Слободна Европа, Битола конечно доби место за полигон, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/29129790.html> , 28 Март 2018г.

би се собрале 200.000 денари, што би биле доволни за изградба на полигонот. Можни начини на решавање на проблемот: Да се пушти полигонот што е изграден во Поешево (да се добие дозвола за негова употреба). Авторите апелираат да се одреди адекватна локација за изградба на полигон или да се изнајди земјоделско земјиште и да се пренамени.

Ние, како идни генератори на иднината на нашиот град Битола, како локално население кое се соочува со секојдневните локални предизвици во нашето место на живеење, сакаме со овој документ за јавни политики да им укажеме на надлежните кои се приоритетни области за адресирање и кои конкретни насоки да се преземат и да се подобри севкупниот амбиент и живот на сите граѓани кои се дел од овој територијален сегмент од нашата земја.

6. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Битола: Гасификацијата, стадионот и Офицерски – предизвик за новата власт, Слободен печат, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://build.mk/kolku-chini-gasifikatsijata-na-makedon/&ved=2ahUKEwjFzrCOyZ_bAhWICuwKHX-9AdUQFjAAegQIBxAB&usg=AOvVaw3ry8IeoBLN-qhdFnW2RS3z, Анета Блажевска, 2016г.
- Industrial Air Filter, Wholesale Suppliers Online, www.alibaba.com/Wholesale/Marketplace, 2018г.
- NOAA-The National Oceanic and Atmospheric Administration.
- Power plant filtration technology to achieve environmental performance, David Appleyard, <https://www.powerengineeringint.com/articles/print/volume-23/issue-10/features/filtering-out-power-plant-emissions.html>, 2015г.
- Safety sign, <http://www.safetysign.com/products/8584/stop-sign?s=st1zsk1qjzdp3qzbp18p>, 2018г.
- Автоматски систем, ASFV, <http://www.automatskisistemi.rs/dodatna-oprema/semavor/semavor-asf/>, 2018г.

- Билд, Профункционира уште една катна гаража во центарот на Скопје, <http://build.mk/profunkcionira-ushte-edna-katna-garazh/>, 26 Мај 2018г.
- Весник Вечер, Од Крклино до Горно Оризари ќе се вози по нов пат, <https://vecer.mk/makedonija/od-krklino-do-gorno-orizari-ke-se-vozi-po-nov-pat>, 24 Јуни, 2015г.
- Елаборат за СЕА за УП за Долно Оризари, Урбанистички план за село Долно Оризари Општина Битола, <http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2015/07/%D0%95%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%A1%D0%95%D0%90-%D0%B7%D0%B0-%D0%A3%D0%9F-%D0%B7%D0%B0-%D0%94%D0%BE%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%9E%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B8.pdf>.
- Закон за животната средина; *Службен весник на РМ*, 2005 година.
- Закон за локална самоуправа; член 20; *Службен весник на РМ*, 2002 година.
- Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија; *Службен весник на РМ*, 2004 година.
- Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа; Член, 3, 4, и 8; *Службен Весник на РМ*, 2004 година..
- Инвестирај во Пелагонија, <http://investinpelagoniaregion.mk/pelagoniski-planski-region/opstini/opstina-bitola/>.
- Инвестирај во Пелагонија, <http://investinpelagoniaregion.mk/pelagoniski-planski-region/opstini/opstina-bitola/>.
- Лед маркет, Улично осветлување, <https://ledmarket.mk/product-category/osvetluvanje/ulicno-osvetluvanje/>, 27 Април 2018г.
- Општина Битола, Културни знаменитости, <http://www.bitola.gov.mk/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8/>, 26, Мај, 2018.
- Општина Битола, <http://www.bitola.gov.mk/>, 2018г.
- Предлог на буџет на Р. Македонија за 2018г.

- Профил на Општина Битола, Општи податоци за градот,
<http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/BITOLA-Profil.pdf>.
- Профил на општина Битола; Општи податоци и локација на градот; стр. 1;
<http://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/BITOLA-Profil.pdf>.
- Радио Слободна Европа, Битола конечно доби место за полигон,
<https://www.slobodnaevropa.mk/a/29129790.html> , 28 Март 2018г.
- Слободен печат, Воздухот во Битола екстремно загаден,
https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.slobodenpecat.mk/drustvo/vozduhot-vo-bitola-ekstremno-zagaden/amp/&ved=2ahUKEwil0NT315_bAhUB6aQKHxihBPwQFjABegQIBxAB&usq=AOvVaw2HKIFaUmEhY_bqRczNMAy&cf=1, 2016г.
- Тера телевизија, Загадувањето во Битола оштетило и мерна станица, Стево Башуровски,
<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://tera.mk/>, 2017г.
- Центар за развој на Пелагонискиот плански регион, Инфраструктура,
<http://pelagonijaregion.mk/infratstruktura/>.